

Asia: VN/1364/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää seuraavat yleiset kommentit:

Vahva tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI-toiminta) luo pohjaa kestäväälle talouskasvulle ja hyvinvoinnille. TKI-toiminnan rahoitus Suomessa on jäänyt jälkeen verrokkimaista. Hallituksen esitykseen sisältyvä tavoite nostaa Suomen julkiset ja yksityiset TKI-investoinnit yhteensä 4 %:n tasoon bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä on siksi tarpeellinen ja kannatettava. Rahoituslaki tuo kauan kaivattua pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta TKI-rahoitukseen. Oleellista on huolehtia siitä, että TKI-rahoitus kohdentuu vaikuttavasti.

T&K-panostusten lisäämisellä tavoiteltavien vaikutusten saavuttaminen edellyttää, että rahoituslaissa säädetty valtion rahoitus kohdistetaan nimenomaan TKI-toiminnan kriteerit täyttävään toimintaan, joka on lain perusteluosiossa määritelty. Kriteerien toteutumista tulee myös seurata läpinäkyvästi.

Tavoitteiden saavuttamisessa keskeistä on, että valtio kohdistaa osuutensa (1,2 % bruttokansantuotteesta) rahoituslisäyksen kokonaistavoitteesta niin, että se edistää tehokkaasti yksityisen rahoituksen suuntaamista TKI-toimintaan. Samalla julkinen rahoitus tasaa yksityisen sektorin TKI-toimintaan liittyviä riskejä. Julkisen rahoituksen tulee myös tukea kansainvälisten investointien ja tutkimusrahoituksen hankkimista Suomeen.

Tutkimusorganisaatioiden ja yritysten tavoitteellisen yhteistyön tiedetään edistävän innovaatioita. Tämä yhteistyö on Suomessa huolestuttavasti vähentynyt viime vuosina. Toimintamalleja, joilla

julkisen rahoituksen voidaan odottaa vivuttavan yksityistä rahoitusta TKI-toimintaan ovat mm. tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteiset TKI-ohjelmat ja osaamiskeskittymät sekä yhteiskäyttöiset TKI-infrastruktuurit ja kokeiluympäristöt. Tämän tyyppisten toimintojen tulee olla keskeisessä asemassa rahoituksen kohdentamisessa.

Rahoituksen kohdistamisessa tulee huomioida koko TKI-arvoketju uteliaisuusperusteisesta eli tutkijalähtöisestä perustutkimuksesta strategisesti ohjattuun yhteiskunnallisesti vaikuttavaan ja ratkaisuhakuiseen soveltavaan tutkimukseen sekä edelleen innovaatioihin ja tuotekehitykseen. TKI-järjestelmän rahoituksen nykyiset aukkokohdat tulee tunnistaa ja niitä tulee tukea. Viime vuosien rahoituskehitys on heikentänyt mm. soveltavan, tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyössä tehtävän tutkimuksen rahoitusta.

Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön vahvistamisen lisäksi julkisella TKI-rahoituksella tulee vahvistaa suomalaisen tutkimuksen kansainvälistymistä ja mahdollisuuksia vivuttaa kansainvälisiä investointeja ja tutkimusrahoitusta Suomeen. Rahoituslain mukanaan tuoma pitkäjänteisyys luo tälle hyvää pohjaa. Suomen vahvuuksille perustuvia tutkimuskeskittymiä ja TKI-infrastruktuureja tulee kehittää niin, että ne houkuttelevat kansainvälisiä yrityksiä investoimaan ja osaajia hakeutumaan Suomeen. EU- ja muu kansainvälinen tutkimusrahoitus edellyttävät yleensä tutkimusorganisaatioilta omarahoitusosuutta, ns. vastinrahoitusta, minkä riittävyys tulee turvata.

Tutkimuslaitoksista toteamme, että ne ovat vahvoja kotiuttamaan EU-rahoitusta ja vivuttamaan yksityisen sektorin TKI-rahoitusta. Tutkimuslaitosten perusrahoituksen 28 %:n lasku vuosien 2011–2020 välillä on kuitenkin johtanut tilanteeseen, jossa tutkimuslaitoksilla on vaikeuksia osoittaa vastinrahoitusta osallistumiselle yhteisrahoitteisiin hankkeisiin. Jatkotyössä on huolehdittava siitä, ettei vastinrahoituksen puute muodostu pullonkaulaksi tutkimusorganisaatioiden toteuttaessa osaltaan lain tavoitteita.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, valtion tutkimus- ja kehitysrahoituksen vaikutukset tuottavuuskasvuun riippuvat epäsuorasti myös muista kuin TKI-toimintaan kohdistuvista politiikkatoimista. Rahoituskehityksen rinnalla on siksi tarpeen tarkastella myös muiden TKI-toimintaa säätelevien säädösten merkitystä. Esimerkiksi lääketieteen ja muiden terveystieteiden tutkimus nojaa vahvasti henkilötason tiedon hyödyntämiseen. Tietojen eettinen ja tietoturvallinen käyttö on ensiarvoisen tärkeää, mutta kohtuuttoman pitkät ja mutkikkaat prosessit vaikeuttavat tietojen innovatiivista käyttöä ja voivat asettaa Suomen verrokkimaita heikompaan asemaan. Tämä on syytä huomioida mm. sote-toisielakia ja biopankkilakia uudistettaessa sekä genomilakia laadittaessa.

Lakitekstissä käytetään termiä tutkimus- ja kehittämistoiminta (TK) ilman innovaatio-termiä. Perusteluissa on kuitenkin mukana myös innovaatiotoiminta (TKI), mikä onkin tärkeä osa TKI-arvoketjua. Tämän terminologisen valinnan perustelut olisi hyvä tuoda esiin.

Tulanet kiittää hallituksen esityksen huolellista taustoitusta ja esittää seuraavat huomiot yksittäisiin pykäliin:

2 §:n 2. momentti jättää mahdollisuuden pienentää 1. momentissa mainittujen tutkimus- ja kehittämisvaltuuksien ja -määrärahojen tasaista kasvattamista, mikäli yksityisen sektorin tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot ovat vähemmän kuin 2/3 tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaismenoista. Tulanet katsoo, että tämä mahdollisuus heikentää luottamusta TKI-rahoituksen pitkäjänteisyyteen ja ennakoitavuuteen. Rahoituksen pienemmän kasvattamisen sijaan tulee ensisijaisesti käyttää laissa mainittua mahdollisuutta kohdentaa tutkimus- ja kehittämisvaltuuksia ja -määrärahoja uudelleen edistämään tehokkaammin yksityisen sektorin tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

3 §:ssä mainittu suunnitelma tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytöstä seuraavalle kahdeksalle vuodelle edistää Tulanetin näkemyksen mukaan TKI-rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta. Lakitekstistä ei kuitenkaan käy ilmi millaisella prosessilla suunnitelma laaditaan ja kenen vastuulla sen laatiminen on. Lakitekstiin olisi hyvä lisätä perusteluosiosta löytyvä ajatus valmistelutyön parlamentaarisesta luonteesta ja sidosryhmien osallistamisesta. Suunnitelmaa voitaisiin myös jollakin tavoin luonnehtia laissa, esimerkiksi näin: ”Valtioneuvosto hyväksyy kerran vaalikaudessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan, koko TKI-arvoketjun ennustettavaa kehittymistä painottavan suunnitelman seuraavalle kahdeksalle vuodelle.”

Marttinen Sanna
Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet